

Iktatószám	Budapestre vonatkozó újságcikkek		Osztályozás
			Tárgy 355.23 99
Szerző Vay S.	Cím Ludoviceum történetéből.	Hely 08	Idő "17/19"
			Személy
Forrás: Pesti hírlap	Bp.	1901	4/8
	(Hely)	(Idő)	(Köt. v. füz.)
			Helyszám

A Ludoviceum történetéből.

Régi emlékek ébredtek lelkemben, mikor megkaptam a *Ludovika Akadémia* zászlószentelő ünnepélyére szóló meghívót.

Egy zuzmarás, ragyogó téli reggel jutott eszembe — amikor az előszoba ajtaján szokatlanul korán szólalt meg a csepengető. Aztán gyors, rugalmas léptek hangzottak a parketten s ahogy bekucskáltam édes apám dohányzó szobájába, egy tipikus, elgányosan érdekes fejet láttam meg. A jobb és bal halántékra omló bodros fekete haj, a kissé kiálló arecsontok, az ernyős pilláju szemek, mindez olyan markáns jelleget kölcsönzött a nyulánk, karsu alaknak, hogy ezer ember közt is föl lehetett ismerni. Andrassy Gyula volt, apám gyermek- és ifjúkori kedves pajtása — akkor minisztereink és honvédelmi miniszter egy személyben.

Míntha ma történt volna, úgy emlékezem még rá és kíváncsi, gyermekszemeimet nem tudtam levenni róla, ahogy állt az íróasztal előtt, vidáman mosolyogva, beszélgetve édes apámmal.

Ebédnél aztán mi, gyerekek is megtudtuk a nagy újságot. Apámnak honvéd-husár őrnagygyá váló kinevezését jött elmondani Andrassy Gyula s hozzálettte azt is, hogy József főherceg mellé osztják majd be. És micsoda öröm volt, mikor édes apám először vette föl a fehér prémes bekecsét és kardesörtetve sétáltatott bennünket a budai vár csöndes utcáin.

Valami melancholikus érzés vesz rajtam erőt most is, hogy ezek az emlékek lassan hatalmukba kerítenek, s betűt-betűre róva a papíron, írok a *Ludovikáról*.

A magyar nyelvű katonai intézet, a magyar

katonai nevelés eszméje. legislegelőször az egykor oly híres Graeven huszár-ezred néhány tisztjének a lelkében ébredt föl.

1790-ben folyamodtak az iránt az ezrednek összes tisztjei, s a folyamodásukat így végezték:

„... Kélt Pesten, Szent-Jakab havának 5-ik Napján 1790-ben Felsőleges Haza Tekintetes Statusainak Rendjeinek alázasos hív Szolgái, Nemes Graeven Huszár-Regementyének Magyar-Főtisztjei mind közönségesen, kiknek is Neveben, hogy minyjoknak a megegyezésével keltett, bizonyítottuk, Gróf Festetich György m. p. Ober-Laidinánt, Laczkovits János m. p. Svadronyos Kapitány, Szerviában lévő Nemes magyar tagoknak részéről Archi Pál m. p. Svadronyos Kapitány, Kuczai János m. p. Fő-Hadnagy. Tsismán István m. p. Fő-Hadnagy.“

A folyamodásnak azonban szomorú vége lett, Gróf Festetichet megidézte a *Hadi Tanács* és felsőházi tagsága dacára börtönt is kellett szenvednie. Laczkovits János pedig — aki éppen efeletti boszujában lett később jakobinussá — megfosztatott tisztirangjától.

Később, az 1791—92-iki emlékezetes országgyűlésen jött ismét szóba a magyar katonai nevelés, s Rhédey Lajos, szatmármegyei követ, azonnal 10.000 forint alapítványt tett is olyan célra, hogy annak 600 forint évi kamatjából két magyar nemes ifju nyersen katonai kiképzést. Ki is jelölt erre két ifjut, akit a bécsi katonai akadémiába helyeztek el.

Mintán azonban a tapasztalat azt mutatta, hogy ott a magyar ifjak nem részesülnek nemzeties irányú nevelésben, a Rendek az 1807-iki országgyűlésen ismét megsürgötték a magyar katonai akadémia ügyét,

s Biharmegye követe egyenesen a rendkívül népszerű palatinushoz, József főherceghez folyamodott ennek a kieszközléseért.

A királyi előadások kidolgozására mixta deputátót rendeltek ki csakhamar, amely ki is dolgozta egy magyar katonai akadémia tervezetét.

A Rhédey alapítványán kívül az első adakozók közt voltak gróf Festetich György 40.000 forint, Pánczky Mihály konziliárius 1000 forint, Beleznay Sámuel gróf, ózdi és zádorházi Sturmán Márton konziliárius, mind a ketten nagy összegekkel, amelyek mind letétbe helyeztetek.

Vaskos memorandumot állított össze aztán a *mixta sessio*, melynek főbb pontozatai közt volt, hogy: a katonai tudományokat született magyarok adják elő, valamint az is, hogy miután a katonák sem szűnnek meg az ország polgárai lenni, szükséges, hogy a honi törvények és szokások minden vonalon nagy figyelemmel oktattassanak.

A magyar katonai akadémia terve azonban akkor is csak papíron maradt és mint egy régi Országgyűlési Napló-ban láthatjuk, az 1808-iki Dietán kezdtek arról újra tanácskozni.

Egy 1808. október havában kelt följegyzés említi, hogy »a' militáris academia insurrecciónjáról« tanácskoztak az egybegyűlt Karok és Rendek. A jelentést pedig Szentkirályi László, Pest vármegyének első Deputátusa és 2-od Viceispánja tette meg. A Felső Táblánál ugyan erről jelentett gróf Beleznay Sámuel.

Később főlemlíti az O. N., hogy: »1. a' militáris academia Vátzon fog lenni. 2. hogy Felső Urunk a' vátzi volt Trézianum épületjét e' végre ajándékozni méltóztatott. 3. hogy Felső Asszonyunk 50,

ezer forintokat ajánlott azon Académiára, mely az Ország Gyűlésének alázatos esedezésére *Ludovica Académiá*-nak fog neveztetni.

Az adakozások újra megindultak és csakhamar József nádor 10.000, Károly-Ambrus főherceg, esztergomi hercegprimás, 20.000, Ürményi József országbíró 6000, Grassalkovich Antal herceg pedig tízezer forintokkal szerepeltek a *laistromon*. A vármegyék főispánjai két-két ezer forintot, Kállay Miklós szabolcsi, Lónyay Gábor zempléni nemes urak pedig öt-öt ezer forinttal járultak a magyar katonai nevelő-intézet céljaira, melyhez még Patay Sámuel Abaujból ezer, Szilassy József Pestmegyéből ezer-ezer forinttal járult.

Ugyanabban az esztendőben, október 4-én, *mint Ferenc császár legmagasabb névnapján*, a Rendek fényes öltözetekben mentek hálaadásra, utána pedig az országházába, a mágnások szálájában gyűltek össze, ahol *mixta sessiót* tartva, a *militaris academiát* tárgyzó *planum* olvastatott föl, amelyet honi szokásként a nádor és a primás *kezek aláírásával* és *pecsétjeikkel* erősítettek meg.

A sessió után Ferenc császár is megjelent a Rendek közt, helyet foglalt a trónszékben s mert tudvalevőleg nem szeretett szónokolni, röviden elmondta, hogy miután a *királyi szék nemesség nélkül* fönn nem állhat, ő a magyar nemes ifjak katonai akadémiája számára *nagy örömmel* ajándékozza a *váci Theresia-épületet*. Ugyanez alkalommal Ludovica császárné és királyné is megjelent a teremben. Korának egyik legszebb, leggentálisabb asszonya volt Ferenc császár harmadik neje, akiért a rajongásig lelkesedtek dédapánk. Mikor ragyogó toilletjében megjelent, oly tündéri jelenség volt, hogy egyik lelkes *deputátus* hazairt levelében így emlékezik róla:

„A nap tőle kölcsönözte fényét ebben az emlékezetes órában s ha szükségeltetik, ismételhetjük vala a *vitam et sanguinem-et* . . .“

A császárnét hosszú beszóddal üdvözölte a hercegprimás, amely beszédre, a régi Orsz. Napló latin eredetije szerint, következőleg válaszolt *nemetül*:

„Nem késedelmezünk, nem is fogunk késedelmezni abban, beleegyezésünket adni, amit Felső Férjünk megenged és amik az ország javára, dicsére és előmenetelére szolgálnak. Neveztessek tehát a katonai akadémia *Ludoviceának*, de nem azért, hogy ezáltal a mi segédelmünk, hanem hogy a *nemes magyar nemzethez való szeretetünknek emlékezete fennmaradjon*.“

Mindazonáltal . . . csak sokkal később tétett le . . . állandó katonai akadémi-

ára. Szomorú idők jöttek ezután, a Metternich-aera, amely Magyarországon is elfojtotta a szabadságnak, a nemzeti törekvéseknek legesekélyebb csillámát is.

A bécsi kormány mindent elkövetett, hogy a magyar katonai akadémia létrejöttét meggátolja. Az 1832—36-iki országgyűlés pedig már az eredeti tervet is megváltoztatta, nem engedve, hogy tanítási nyelvül a magyart vegyék be.

Még később, az ötvenes, sőt a hatvanas években is kórházi és egyéb katonai célokra szolgált a *Ludoviceum*, úgy, hogy mint magyar katonai intézetet, eredeti céljainak csupán 1871-ben adták vissza s mint ilyen, 1872. november 21-én az ország és nemzet kitérő lelkesedése mellett nyílt meg.

		Helyszám
(Idő)	(Köt. v. füz.)	